

Merja Myllys

Suoseuran juhlaletki Länsi-Suomen soille

The jubilee excursion of Finnish Peatland Society in western Finland

Suoseuran 60-vuotisretkeily 14.–16.9. oli monipuolinen katsaus soiden moninaiisiin käyttömuotoihin. Retkellä tutustuttiin luonnontilaisiin ja hyödynnettyihin soihiin sekä turvetuotantoalueiden jatkokäyttöön. Mukana olivat vahvasti myös soiden terveysvaikutukset ja suoiheinen kulttuuri. Juhlaletkeily oli perinteisistä kotimaan opintoretkeistä poiketen kolmipäiväinen, ja mukana olleet 26 osallistujaa saivat osakseen tuhdin juhlaletkeilyannin.

Retki käynnistyi Tampereen rautatieasemalta maanantaiamuna 14.9.2009 auringonpaisteessa. Aurinko paistoi koko retken ajan, mikä varmasti osaltaan lämmitti koko retken tunnelmaa.

Retkibussimme suuntasi ensimmäiseksi kohti Ruovedellä sijaitsevaa Siikanevaa. Se on Pirkanmaan tärkein soidensuojelualue ja laajin yhtenäinen suoalue (1215 hehtaaria). Siikaneva on lähes kokonaan luonnontilassa, ja reuna-alueilla olevia ojitettuja osiakin ennallistetaan. Avoimen suomalaisen keskellä on lukuisia metsäisiä kivennäismaasaarekkeitä, jotka rikastuttavat suolla elävän lajiston monimuotoisuutta. Siikanevalla on sekä keidas- että aapasoi, ja turvekerros on paksuimmillaan seitsemän metriä.

Siikanevalla oppaanamme toimi Sakari Sarkkola Metlasta. Hän kertoi Siikanevan synnystä ja ominaisuuksista, ihmisten toimista suolla historian kuluessa ja suoekosysteemin hiilitasetutkimuksista. Sakarin johdolla tehtiin parin kilometrin pitkospuuretki Pikkulatosaaressa metsäsaarekkeelle. Reitin varrella moniin kameroihin tallentui kuvia pitkospuilla istuskelevasta ja suokasveja tutkivasta retkiporukasta. Taisipa joku paistatella päivää makuuasennossakin.

Lounas syötiin Virtain perinnekylässä, minkä jälkeen ajettiin Ähtäriin, jätettiin tavarat majoituspaikkaamme Tuomarniemen metsäoppilaitokselle ja jatkettiin Riitasuolle.

Suoseura järjesti 60-vuotis juhlaletkensä Länsi-Suomen soille, joista ensimmäinen retkikohde oli Siikaneva Ruoveden ja Oriveden rajalla. Sakari Sarkkola esittelee Siikanevan karttaa. Teknisenä tukena Anneli Viherä-Aarnio ja taustana Cherie Sampsonin ”Peat Shrine” (Turvepyhäkkö), joka alun perin oli esillä Tampereen Sorsapuistossa Wise Use of Peatlands -kongressin yhteydessä 2004. — *The Finnish Peatland Society organized its 60-year jubilee excursion to peatlands in western Finland. The first target was Siikaneva -mire, which is the second largest pristine mire area in southern Finland. Here Sakari Sarkkola presents a map of Siikaneva and Anneli Viherä-Aarnio assists. In the background, an environmental work of art ”Peat Shrine” by Cherie Sampson can be seen. This piece was originally constructed for the art exhibition at the IPS congress on the Wise Use of Peatlands in Tampere, 2004. (Photo: Merja Myllys)*

Alun perin Ähtärin Riitasuo oli Suomenselälle tyypillinen paksuturpeinen ja karu keidassuo. 1960-luvun alkupuolella siellä käynnistettiin energiaturpeen tuotanto. Turvetuotanto lopetettiin lähes kokonaan 1990-luvun lopulla, ja

Suoseuralaisia Siikanevan pitkospuilla. — Participants on the wooden catwalk in Siikaneva-mire, 14.9.2009. (Photo: Leila Korpela)

enää vajaat 10 hehtaaria on vuokrattu Vapolle palaturpeen tuotantoa varten. Riitasuon entiselle turvetuotantoalueelle on 1990-luvun puolivälissä perustettu patoamalla lintuvesi- ja riistakosteikko maatalouden ympäristötuen avulla. Lammissa kasvatettiin kalanpoikasia, ja kuivimmilla alueilla viljeltiin viljaa. Vuonna 2007 viljanviljely vaihtui laidunnusyhteistyöhön lihakarjan kasvattajien kanssa. Tilojen 80 emolehmää vasikoineen tuodaan vuosittain Riitasuon laitumelle Kalajoelta 250 km:n päästä. Eläinkuljetusautot pääsevät helposti liikkumaan suolla valmiiden, raskasta liikennettä kestävien kulkuteiden ansiosta. Riitasuon omistaja Timo Korhonen on tyytyväinen laidunnusyhteistyöhön, sillä emolehmät pitävät pellot pajuttomina, ja kalanpoikastuotantokin on parantunut laidunnuksen ansiosta. Emolehmille on aidattu 120 hehtaarin suuruinen alue.

Loppupäivän isäntänämme toimi Tuomarniemen metsäoppilaitos, joka nykyisin on osa Seinäjoen koulutuskuntayhtymää. Seinäjoen ammattikorkeakoulun maa- ja metsätalouden

Lehtori Esa Eloranta Seinäjoen ammattikorkeakoulusta esittelee suometsän lannoituskokeesta tekemäänsä opinnäytetyötä. Kuvassa myös työn ohjaaja Risto Lauhanen. — Lecturer Esa Eloranta from Seinäjoki University of Applied Sciences presents the results of his thesis concerning the fertilization of the peatland forests. His supervisor, Dr. Risto Lauhanen, stands to the right. (Photo: Merja Myllys)

yksikkö antaa Tuomarniemessä metsätaloussinöörin (Amk) koulutusta, ja koulutuskeskus SEDU vastaa toisen asteen opetuksesta.

Matkalla Tuomarniemeen pysähdyimme ojitetun turvemaan metsikössä, jossa lehtori Esa Eloranta esitteli opinnäytetyönä tekemänsä liete-tuhkalannoituskokeen. Liete oli metsäteollisuuden jätevesilietettä ja tuhka puun ja turpeen poltossa syntyntä jätetuhkaa. Tutkimuksessa selvitettiin kolmella kasvupaikkatyypillä — joista yksi oli puolukkaturvekangas — kuinka lannoitus vaikuttaa puuston kasvuun ja ravinnetalouteen. Turvekankaan männikössä paras kasvunlisäys saatiin tyvellä täydennetyllä liete-tuhkalla ja toiseksi paras pelkällä liete-tuhkalla. Väkilannoitteilla kasvu lisääntyi vähemmän.

Ensimmäisen retkipäivän ilta vietettiin Tuomarniemessä. Tutkimus- ja kehityspäällikkö Risto Lauhanen opasti kierroksen Tuomarniemen upeassa ympäristössä ja kertoi paikan vaiheikkaasta historiasta. Tuomarniemi on toiminut tuomariin virkatalona vuosina 1777–1903, minkä jälkeen se on ollut puolustusvoimien ja metsäopetuksen käytössä. Ähtärin eläinpuisto on perustettu Tuomarniemen maille. Illallinen syötiin Tuomarniemen ruokalassa, ja loppuilla saunottiin. Naiset

saunoivat rantasaunassa ja pääsivät uimaan virkistäviin syyskuisiin vesiin kirkkaan tähtitaivaan alla. Hieno ilta!

Tiistaiamuna bussi kuljetti suuseuralaiset Ähtärin entiselle meijerille, jossa nykyisin sijaitsee Lehtopeat -myymälä ja -turvehoitola. Toimitusjohtaja Heikki Ruha kertoi Ruhajoki Oy:n tuotemerkeistä ”Lehtosuon Hoitoturve — Lehto Peat”, jonka Suuseuran puheenjohtaja Riitta Korhonen oli aikoinaan tutkinut ja todennut erinomaiseksi hoitoturpeeksi. Hoitoturvetta markkinoidaan eri tarkoituksiin. Tuotteet kävivät hyvin kaupaksi tässä porukassa, kuten monissa muissakin maissa Japania myöten. Pari vapaaehtoista pääsi turvehoitoihin.

Seuraava retkikohde oli Kihniön Aitoneva, jolla on tuotettu turvetta 1940-luvulta alkaen. Hämmästyttävän moni kävi siellä nyt ensi kertaa, vaikka jokainen sen tiesi. Laajimmillaan tuotantopinta-ala on ollut 560 hehtaaria, josta nykyisin tuotannossa on kolmasosa. Tuotannosta poistettuja alueita soistetaan uudelleen vedenpintaa

nostamalla. Vanhimmat altaat, joista aikoinaan oli nostettu turvetta laajakauhalla, ovat saaneet soistua jo 60 vuotta.

Mika Yli-Petäys (Metla, Parkano) vei suuseuralaiset ympäristöpolulle, jonka varrella hän kertoi ennallistamisalueiden biomassan- ja hiilenkertymätutkimuksista. Uutta biomassaa alkaa kertyä turvekentille nopeasti heti vedenpinnan nostamisen jälkeen vaikka vanhaa biomassaa edelleen hajoaa. Vedenpinnan nousun myötä metaanin vapautuminen lisääntyy. Suon hiilitase on ennallistamiskehityksen alkuvaiheessa yleensä selvästi positiivinen eli suo on hiilen nielu, mutta nieluvaikutus heikkenee ajan mittaan metaanin tuoton käynnistymisen johdosta. Vesitalous, kasvupaikka ja kasvilaji vaikuttavat hiilikaasutaseisiin.

Pitkospuulengin jälkeen vierailimme Aitonevan Suomuseossa. Söimme siellä maittavan lohikeittolounaan, minkä lomassa ehdittiin pikaisesti tutustua museon mielenkiintoiseen näyttelyyn. Aitonevalla on aikoinaan ollut vilkasta elämää;

Mika Yli-Petäys ja hiilenkertymän tutkimusruutuja uudelleensoistuvalla Aitonevalla. — *Researcher Mika Yli-Petäys presents his studies on the repaludification of the cutaway peatlands in Aitoneva -peatland.* (Photo: Merja Mylly)

Kauhanevan laajaa suolakeutta — A Pristine mire landscape in Kauhaneva National Park. (Photo: Hannu Salo)

turvetyömaan lisäksi siellä oli asuntoja, omat kaupat, ruokala, urheiluseura ja harrastepiirejä. Näimme Aitonevan elämää ja turpeennoston tekniikkaa myös vanhalta filmiltä.

Aitonevan turvetuotantoalueelta siirryimme luonnontilaiselle Kauhanevalle. Suo kuuluu vuonna 1982 perustettuun Kauhanevan – Pohjankankaan kansallispuistoon. Kauhanevasta sanotaan, että se on kilpiketaiden aatelialue. Keidasosat ovat matalia mutta korkeakermisiä. Allikoita ja ruopakuljuja on paljon. Oppaamme Eero Kaakinen (Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus) kertoi tällaisia soita pidettävän keidassoiden kehityksen pääteasteena. Aitonevalla kilpiketaiden välissä lienee Suomen eteläisimpiä aapasointa, joilla on jänne-rimpi -rakennetta.

Kauhanevalla teimme 2,5 km:n pitkospuulengin Metsähallituksen oppaiden Tuula Peltosen ja Rami Tuohiniemen johdolla. Suon maisema teki vaikutuksen jokaiseen. Kiipesimme myös lintutorniin, josta näkyi hyvin suon rakenne. Lopuksi kuljimme Pohjankankaan harjua pitkin, joka on myös oleellinen osa kansallispuistoa. Harjua pitkin jo keskiajalla kulkenut Kyrönkankaan kesätie, joka johti Hämeestä Pohjanmaan rannikolle Korsholmaan asti, on ollut aikoinaan merkittävä

kauppa- ja postireitti.

Monissa retkikohteissa Suoseura ja erityisesti puheenjohtajamme pääsi paikallislehtien sivuille tai radioon, mutta Kauhanevalla meitä filmattiin myös television Länsi-Suomen alueuutisiin.

Kauhanevan – Pohjankankaan kansallispuiston läheisyydessä, Isojoen ja Kauhajoen rajalla, sijaitsee Lauhanvuoren kansallispuisto, jonne Tuula Peltonen ja Rami Tuohiniemi ohjasivat meidät seuraavaksi. Lauhanvuori on yksi Länsi-Suomen korkeimmista paikoista (232 m). Siellä kaiken sanotaan olevan toisin kuin muualla. Lauhanvuorella peltomaat ja järvet ovat mäen laella ja rantakerrostumat alarinteellä. Vuoren laella on muinaisina aikoina viljelty perunaa suotuisissa oloissa. Järvet ovat orsivesijärviä. Muinaisrannoilla on laajoja pirunpeltoja. Kasvillisuusvyöhykkeet näkyvät selvästi rinteellä. Perhekuuset ovat tyypillisiä Lauhanvuoren etelärinteellä. Lauhanvuorella on totisesti erikoisuuksia.

Lauhanvuorelta lähtiessä poikettiin vielä kahvilla Lauhansarven luontomatkatilakeskuksessa. Sieltä ajettiin Kurikkaan Hotelli Pitkä-Jussiin, jonne majoituimme. Söimme Pitkä-Jussissa juhlaillallisen, minkä jälkeen lähdettiin viettämään iltaa Reinon tuvalle!

Reino Tuvalla koettiin monenlaisia elämyksiä. — *Reino Tupa (Reino's Cottage) offered many remarkable experiences. (Photo: Leila Korpela)*

Reino ja poikansa Marko pitävät aina huolen, että vieraat viihtyvät. Suoseura tuntui olevan erityisen tervetullut vieras, olihan seuran puheenjohtaja Riitta Korhonen aikoinaan tutkinut ympäröivän suon ja vaikuttanut oleellisesti Reinon tuvan perustamiseen.

Reino tuvalla saunoimme turvesaunassa ja savusaunassa, otimme turvekylpyjä ja uimme suonsilmässä. Oli lämmin syysilta ja tuikut valaisivat kulkureittejä ja ympäröivää suota. Se oli elämys niin ensikertalaisille kuin ennenkin Reinon tuvalla käyneille.

Suoseuran hallituksen jäsen Hannu Salo, jolla myös on osuutta Reinon tuvan alkuvaiheisiin, kantoi retken alussa käsivarttaan kantositeessä. Olkapää sai hoitoa Lehtopeatin turvehoitolassa. Turvehoitoihin erikoistunut lääkäri Leena Larva hoiti kättä laserakupunktiolla useaan kertaan. Viimeistään Reinon tuvalla Hannulle lausuttu loitsu häätöi kaikki vaivat, eikä kättä tarvinnut enää loppumatkasta pitää paketissa!

Loitsuja saivat osakseen myös naiset savusaunassa. Illalla oli tervehdyttävä vaikutus koko seurueeseen. Turpeen vaikutusten ja herkullisten tarjoilujen lisäksi saimme loppuillasta myös hengenravintoa Reinon tarinoita kuunnellessa ja paikallisten isäntien "Pienten joutsenten" balettiesitystä katsellessa.

Pienten joutsenten tanssi Reinon tuvalla. — *An art performance by "Small Swans" at Reino's Cottage. (Photo: Leila Korpela)*

Retken viimeisenä aamuna koko joukkomme oli reippaana Pitkä-Jussin aamiaispöydässä klo 7:30. Suuntana oli Haukinevan pellettitehdas Peräseinäjoella. Mikko Pentinmäki esitteli Vapo Oy:n turvetuotantoa, logistiikkakeskusta ja konepajaa ja johdatti joukkoamme pellettitehtaan sokkeloissa. Tehtaalla pystytään tuottamaan 6–7 tuhatta tonnia pellettiä kuukaudessa, minkä avulla pyritään vastaamaan pellettien kasvavaan kysyntään. Tehtaan pihalla nähtiin lopuksi kooste Kekkilä Oy:n puutarhaturvetuotteista.

Haukinevan pellettitehtaalla Vesa Saarenpää esitteli turvetuotteita mm. Riitta Korhoselle, Kirsti Virrankoskelle ja Raija Linnainmaalle. — *Vesa Saarenpää presents peat products to the excursion participants, including Riitta Korhonen, Kirsti Virrankoski and Raija Linnainmaa at the Haukineva -pellet factory. (Photo: Merja Myllyls)*

Jalasjärvellä sijaitsevien Löyhinkinevojen turvetuotantoalueiden jakokäyttösuunnitelmat tulivat tutuiksi, kun Riitta Korhonen esitteli niitä bussimatkalla kohti etelää. Geologian tutkimuskeskus otti vuonna 1997 Löyhinkinevoilta näytteitä laboratoriotutkimuksia varten Jalasjärven kunnan toimeksiannosta. Seuraavana vuonna tutkimuksia jatkettiin maatumkan ja maaperäkairausten avulla osana Elantoa suosta – Etelä-Pohjanmaan suohon perustuvien elinkeinojen kehittämissuunnitelmaa. Aineistosta tehtyjen syvyyskarttojen perusteella laadittiin Löyhinkinevojen turvetuotannosta vapautuvien suopohjien alustavat jakokäyttösuunnitelmat, joita sittemmin muokattiin maanomistajien mielipiteiden mukaan. Alueelle on suunnitteilla laajoja vesialtaita mm. lintujärveksi ja kalan- tai ravunkasvatusta varten.

Jalasjärvellä sijaitsee toinenkin retkikohde, Pirunpesä. Se on kallion tasaisella laella sijaitseva pyöreä aukko, jonka halkaisija on 14 metriä. Tutustuimme Pirunpesään omatoimisesti kahvinjuonnin ohessa. Suurin osa joukosta pysytteli turva-aidan ulkopuolella, ja vain rohkeimmat kiipesivät aidan yli ja laskeutuivat kuoppaan.

Aukon salaisuutta ovat vuodesta 1981 alkaen selvittäneet tai selvitystyötä rahoittaneet Jalasjärven kunta, Geologian tutkimuskeskus, paikallinen kylätoimikunta ja yksityiset ihmiset kuten Pertti ”Spede” Pasanen. Kaivamisen edettyä 20 metrin syvyyteen aukosta on löytynyt erilaisia kerrostumia. Syntytapaa ei ole kuitenkaan pystytty selvittämään, ja niinpä epäilyksi siitä, että aukko siitenkin olisi sisäänkäynti itse ”vanhan kehnon” pesään, elää edelleen.

Retken viimeinen pysähdyspaikka oli Frantsilan Kehäkukka Hämeenkyrössä. Meidät vastaanottanut energinen opas oli erinomainen mainos Frantsilan luomuyrttitilan tuotteille, ja tuotteita ostettiinkin paljon. Erinomainen kasvisateria sopi hyvin retkemme päätösateriaksi. Tampereen rautatieasemalle saavuttiin aikataulun mukaisesti, ja kaikki junilla matkustavat ehtivät neljään ilmansuuntaan lähteviin juniinsa. Suoseura oli tehnyt arvoisensa juhlaletken.

Merja Myllys, MTT

Retken osallistajat — *The Participants (Photo: Hannu Salo)*